

Suomen Atomiteknillisen Seuran syysseminaari 5.10.2007 Olkiluodossa

Alustus:

**taloustoimittaja Merja Maansalo
Sanomalehti Länsi-Suomi**

Aiheet

- Taustaa
- Vastataan?
- Puolesta?
- Jyrääkö talousnäkökohta?
- Ketä kuunnellaan?
- Mitä odotetaan?

Taustaa

Median päätehtävä on nyt ja tulevaisuudessa välittää ajankohtaista tietoa eri aihepiireistä mahdollisimman osumatarkasti, oikein ja objektiivisesti.

Tämä sääntö ei kumoudu, olipa tiedotusväline kansainvälinen, valtakunnallinen tai paikallinen. Se ei kumoudu myöskään sen perusteella, edustaako media sähköistä vai printtipuolta tai niiden yhdistelmää.

Siinä on kuitenkin suuria eroja, miten eri mediat valikoivat käsittelytapansa eri uutisiin ja aiheisiin. Ydinvoima on tästä hyvä esimerkki.

Ydinvoimaa voi tarkastella yhtä aikaa sekä maailmanlaajuisesta, kansallisen päätöskoneiston ja ydinvoimalan katveessa asuvan henkilön näkökulmasta.

Kun ydinvoimaan haetaan laajinta näkökulmaa, sitä peilataan muita käytettävissä olevia ja tunnettuja energiamuotoja vasten. Vastauksia voidaan etsiä kysymyksiin, pitäisikö ydinvoiman käyttöä lisätä vai ryhtyä rajoittamaan, mihin maihin ydinvoimaloita on turvallista sijoittaa, mikä olisi järkevin tapa ratkaista käytetyn ydinpolttoaineen käsittely.

Kaikki nämä pohdinnat edustavat maailman koko energiataaseeseen vaikuttavia asioita eli ne ovat esimerkkejä globaaleista ihmiskunnan kohtalon kysymyksistä. Siksi niillä on laajempaa merkitystä ja samalla suurempi intressiarvo, kun mediassa piirretään ympyröitä isolla harpilla.

Sitä pienempiin harpinkaariin ja aihealueisiin näkökulmat jakaantuvat, mitä lähempänä ydinvoimaloita mediat toimivat. Ranskalaista mediaa tuskin kiinnostaa ensisijaisesti se, kuinka monta suomalaista uutta ydinvoimalaa on rakentamassa. Sen sijaan niitä kiinnostavat Suomen energiapoliittiset linjaukset (voiko Areva NP saada jatkotilauksia), ja esimerkiksi se, miten ranskalaisyhtiö Areva onnistuu omalta osaltaan uuden aikakauden ydinvoimalan rakentamisessa Suomessa.

Ydinvoimalan naapurissa asuvaa taas tuskin kiinnostaa kaikkein eniten, mitä ranskalaiset ajattelevat suomalaisesta ydinvoimalakulttuurista. Häntä saattaa kiinnostaa pääseekö vävy ydinvoimalatyömaalle töihin, miten työmaan rekkaralli vaikuttaa omaan liikkumiseen tai paljonko TVO maksaa veroja kotikunnalle.

Mitä lähempänä tiedotusvälineet ovat uutisen aihetta, sitä konkreettisemmiksi ja arkisemmiksi tarkastelukulmat muuttuvat.

Sama sääntö pätee niiden lukija ja kuulijakuntaan. Tiedotusvälineet pyrkivät kaikin mahdollisin keinoin kaivamaan totuudenmukaisen tiedon päivänvaloon. Se on median tehtävä.

Vastataan?

Ydinvoima on aihe, joka sisältää voimakkaita poliittisia, taloudellisia ja ympäristöllisiä latauksia. Sille löytyy niin vastustajia kuin kannattajia.

Ottamatta kantaa varsinaisesti tähän jakoon, voi todeta, että ydinvoima-ala edustaa toimialaa, jota ei voi suoraan rinnastaa muuhun teollisuuteen.

Sen erityisasema syntyy ydinvoiman sisältämistä riskeistä. Esimerkiksi käytettyyn polttoaineeseen liittyvät kysymykset heijastavat vaikutuksiaan pitkälle tulevaisuuteen. Siksi nykyisten ja uuden ydinvoimalan tärkein edellytys on niiden turvallisuus.

Vaikka vakavaa ydinvoimalaonnettomuutta pidetään äärimmäisen epätodennäköisenä, se on mahdollinen.

Paikallisen median asemaa voi valottaa hyvin juuri tällaisen "teoreettisen" onnettomuuden avulla.

Mikäli Olkiluodossa tapahtuisi vakava onnettomuus, ensimmäisten uutisten terävin kärki osoittaisi terveysvaikutuksiin, joita onnettomuus on aiheuttanut ydinvoimalan katvealueella asuville ihmisille.

Niin kauan kuin ydinvoimalat toimivat ongelmitta, myös media voi keskittyä muiden ydinvoimaa sivuavien aiheiden pureskeluun muunlaisessa marssijärjestyksessä.

Puolesta?

Ydinvoimamyönteisyyttä vahvistaa se, että riittävä energian saanti on välttämätöntä koko yhteiskunnalle. Energiatalous on siis kaikille suomalaisille yhteinen asia. Siksi sen painoarvo nousee korkealle kaikilla mahdollisilla päätöksenteon askelmilla.

Ydinvoima ei ole riskitön, mutta se on monien asiantuntijoiden mukaan osittain tuontisähkön varassa olevalle Suomelle välttämätön. Ydinvoima nousee myös keskeiseen asemaan, kun puhutaan ilmastonmuutoksesta ja hiilidioksidipäästöjen vähennystalkoista.

Näiden erilaisten mielipiteiden keskellä tiedotusvälineet toimivat. Koska media ei voi, tai sen ei pitäisi, ottaa yksisilmäisesti kantaa ydinvoimaan puolesta tai vastaan, se pyrkii uutisissa käsittelemään aihetta kummaltakin puolelta.

Sanomalehti Länsi-Suomessa toimittajien mielipiteet on rajattu pääkirjoituksiin, kolumneihin sekä varsinaisista uutisista erilleen irrotettuihin toimittajien kommenttiosioihin.

Lukijalle ja kuulijalle pitäisi jättää mahdollisuus muodostaa uutisten perusteella oma mielipide. Tämä sääntö pätee kuitenkin vain riippumattomiin medioihin.

Jyrääkö talousnäkökohta?

Ydinvoiman vastustajat väittävät usein, että media kumartaa herkästi rahaa ja kirjoittaa tästä syystä liian myötäsukaisesti esimerkiksi ydinvoimasta.

Kiistämättä ydinvoiman taloudelliset seikat ovat paikallisesti tärkeitä. TVO tuo Eurajoelle ja sen lähialueelle verotuloja.

OL3-projektin taas odotettiin tuovan lisää toimeliaisuutta Rauman seudun ja koko Satakunnan elinkeinoelämään. Sen vaikutukset näkyvät työllisyydessä, projektiin osallistuvien yritysten tuloksissa ja kuntataloudessa.

Länsi-Suomi seuraa säännöllisesti näitä asioita. Lehden arkistot osoittavat, että palstatilaa ovat saaneet niin ydinvoimamyönteiset kuin kriittiset uutiset.

Hyvä niin, sillä asiat eivät koskaan ole joko mustia tai valkoisia. Tiedotusvälineet yrittävät parhaansa mukaan tuoda tarjonnallaan esiin eri sävyjä. Myös lieveilmiöihin tartutaan.

Yksi esimerkki OL3-projektin taloudellisista sekä myös yhteiskunnallisista lieveilmiöitä on ulkomaalaisten työntekijöiden määrän raju kasvu. Projektissa työskentelee väkeä lähes 30 maasta. Tämä ei voi olla tuntumatta ja näkymättä myös muualla kuin ydinvoimalatyömaalla.

Mitä seurataan?

Länsi-Suomi -konsernissa seurataan päivälehdien, paikallisradion ja kaupunkilehden kautta jatkuvasti liikkeessä olevaa uutisvirtaa. Säännöllisessä seurannassa on muun muassa viidennen ydinvoimalan rakentaminen Olkiluodossa.

Poliittisesti mielenkiinto kohdistuu niin valtakunnalliseen kuin kuntatasoon. Julkisuudessa keskustellaan jo painokkaasti kuudennen ydinvoimalan rakentamisesta, vaikka viidennen tekeminen on vasta puolivälissä.

Eurajoen kunta taas on tehnyt ja tekee OL3-projektiin liittyviä kaavoitus- ja muita päätöksiä, jotka kiinnostavat koko talousalueen asukkaita sekä naapurikuntia.

Ydinvoimaan liittyvät ympäristönäkökulmat ovat saaneet väriä ja kansainvälistä ulottuvuutta Greenpeacen toiminnan kautta. "Iskut" Olkiluotoon ovat saaneet laajasti näkyvyyttä eri maiden medioissa. Paikallisena mediana Länsi-Suomea kiinnostaa kuitenkin erityisen paljon, miten ydinvoimalat ja OL3-projekti vaikuttavat alueen väestöön ja luontoon.

Ketä kuunnellaan?

Mille tahansa tiedotusvälineelle tärkeintä on tietolähteen luotettavuus.

Teollisuuden Voimalla Oy:llä on ollut keskeinen rooli OL3-projektin tiedotuksessa. Uuden laitoksen toimittavalla ranskalaisen Arevan ja saksalaisen Siemensin muodostamalla yhteenliittymällä on ollut tiedotuksessa vain sivuosa.

Tiedotusvälineiden kannalta ongelmallista on osapuolten eroavaisuudet niiden tiedotuskäytännöissä ja intresseissä. TVO laitoksen tilaajana haluaa selvästi korostaa ydinvoiman merkitystä kansantalouden näkökulmasta. Se esittelee lukuja teollisuuden kasvavasta energiantarpeesta, samaan aikaan, kun mediassa pohditaan, mistä sähköä ja energiaa voitaisiin tuoda lisää.

TVO haluaa myös ylläpitää luotettavaa kuvaa yrityksen toimintakulttuurista ja ydinvoiman turvallisuudesta. Sen intresseissä ei ole kertoa yksityiskohtaisesti esimerkiksi OL3-projektin kohtaamista kaikista ongelmista. Tietoja on annettu, mutta TVO:n asettamilla ehdoilla.

Viranomaisista vastapoolin muodostaa Säteilyturvakeskus. Sen antamia lausuntoja esimerkiksi ydinvoimaturvallisuudesta ja OL3-projektista luetaan äärimäisen tarkasti, sillä usein viranomaisen koetaan puolueettomaksi osapuoleksi.

Mitä odotetaan?

OL3-projektin viivästyminen on omiaan vahvistamaan suuren yleisön epäluuloja koko hanketta sekä myös ydinvoiman turvallisuutta kohtaan. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että luottamus syntyy vain kiertelemättömän totuuden kautta.

Pitkään jatkuneen pinnallistumisen jälkeen medialta on alettu vaatia entistä analyyttisempiä, taustoittavampia ja kriittisempiä juttuja. Tähän on mahdollista päästä vain, jos myös tietolähteet haluavat samaa.

TVO:n ja Arevan kohdalla on ymmärrettävää, että ne pitävät varsinaiseen liiketoimintaan liittyvät kaupalliset tietonsa salassa. Toimialan erityisluonteen vuoksi muiden tietojen kohdalla riman tulisi kuitenkin olla mahdollisimman alhaalla.

Mediaa ei voi koskaan valjastaa minkään yrityksen tai organisaation PR:n jatkeeksi. Jos se siihen sortuu, se ei täytä sille kuuluvaa tehtävää.